

FOLKRÖRELSE PÅ MARSCH

Idrottsrörelsen under andra världskriget

Johnny Wijk

Under andra världskriget förändrades idrottsrörelsens samhällsroll. Beredskapsåren gav idrotten nya möjligheter att nå ut till hela befolkningen. Via riksmarscher och annat beredskapsarbete kom idrotten att få en ny profil.

"Idrottens följdföreteelser äro många gånger osunda"

"Idrotten undantränger folkbildningsarbetet, nykterhetsrörelsen, den fackliga rörelsen"

"Idrottsstjärnor få sidor i pressen, under det att andra förtjänta män - vetenskapsmän och med dem likställda - få petitnotiser"

"Idrottsrörelsen har inte endast ansvar för vad som sker på idrottsplatserna, icke blott för deltagarnas fysiska fostran, utan också för vissa andliga värden, som med mycken möda er-

övrats av tidigare generationer, men som nu äventyras genom att en stor folkrörelse underlåter att nog starkt värna om dem"

"ett extratåg från min hemstad kom tillbaka i bedrövligt skick på grund av det vilda bärsärkarliv, som fördes på tåget under resan"

"På Morafärden var det gamla karlar med skidlöparmärket i guld, som ledde supillet på tåget"

Ovanstående citat är hämtade från olika inlägg i en riksdagsdebatt år 1931 angående statens anslag till idrottsrörelsen. Citaten antyder

att vissa riksdagsledamöter hade en kritisk inställning till idrottens samhällsnytta. Kritiken gällde idrottsrörelsens "hot" mot de övriga folkrörelserna och folkbildningen i stort. Idrotten ansågs "fördummande". Kritiken gällde som synes även vissa problem med "huliganuppträdanden". Intet nytt under solen, således!

Debatten i riksdagen handlade om en begäran från Riksidrottsförbundet (RF) om ökade anslag till verksamheten. Samhällsstödet var ännu mycket blygsamt. Under 1920-talet handlade det om c:a 100

Finnkamp i efterkrigstid - den 1 augusti 1947. Ahldén och Durkfeldt leder 5000-metersloppet före Koskela och Salmi. Svensk friidrott stod stark efter krigsslutet - av lätt insedda skäl.

000 kronor, varav hälften var öronmärkta till gymnastiken. I riksdagen fanns dock även idrottsvänner som från talarstolen berömde idrotten för dess samhällsgärning. Det var emellertid främst den hälsobringande gymnastiken som ansågs positiv, den övriga idrotten - särskilt tävlingsidrotten - hade svårare att övertyga. Debatten utmynnade i att RF:s begäran avsågs, någon höjning av anslagen var inte aktuell.

Riksdagsdebatten 1931 speglar samhällsklimatet angående idrotten i början av 1930-talet. Åsikterna om idrottens eventuella samhällsnytta var starkt polariserade. I viss mån fanns en politisk uppdelning. De mest kritiska var socialdemokraterna och arbetarrörelsens företrädare, medan de flesta anhängarna fanns i de borgerliga lägren. Påpekas skall dock att det inte var några vattentäta skott. Många socialdemokrater hyllade personligen idrottsrörelsen, och bland de borgerliga fanns grupper som var idrottsfientliga.

Generellt sett var arbetarrörelsen mycket skeptisk till den "borgerliga" idrottsrörelsen. Det samma gällde många ur dåtidens "kultur-elit". Just år 1931 utgav Ivar Lo Johansson en roman med titeln *Jag tvivlar på idrotten*, som var en svidande vidräkning med tävlingsidrotten. Ivar Lo backades upp av andra författare och kulturpersonligheter, och det utgavs till och med en tillfällig tidskrift med namnet "Idrottsbluff".

Stämningläget i början av 1930-talet skall jämföras med tongångarna gentemot idrottsrörelsen efter andra världskriget. I en ny anslagsdebatt i riksdagen år 1949 demonstrerades en närmast total enighet om idrottens samhällsnyttiga effekter. Såväl den fysiska som den andliga idrottsliga fustran, samt förmågan att ena befolkningen, hyllades ur olika infällsvinklar. Debatten nu gällde hur många *miljoner* som idrotten skulle få disponera. Det statliga tipsets införande år 1934 hade vida överstigit alla förväntningar, och idrotten kunde peka på stora inkomster till statskassan tack va-

Under krigsåren mobiliserades idrotten för folklig beredskap - såväl fysisk som andlig

Torsten Tegnér (TT) och hans Idrottsbladet (IB) var viktigaste lektyr för otaliga pojkar och yngre män i mitten av 1900-talet.

IDROTTE

-andlig beredskap?

GABRIEL GREFBERG och ERNST KILLANDER

Wahlström & Widstrands Förlag

IDROTTSBLADETS IDROTTLIGA RIKTLINJER

Demokrati: "ledning" som **betjäna**
och ej vill "härska"

Decentralisering - i lojal medborgaranda

Ungdomlig skaparglädje - utan polissystem
och reaktionära "amatör"-dogmer

Nykterhet och hyfs - utan förbud

Aktivitet - alltid och alltigenom

re tävlingsverksamheten. År 1949 tilldelades idrottsrörelsen 4 miljoner kronor, vilket i fast penningvärde var 15 gånger större än anslaget 1931.

Vad hände egentligen under andra världskriget? Hur kunde den starkt ifrågasatta idrottsrörelsen vinna en sådan generell framgång i samhället? Det är kring dessa frågor som mitt projekt om idrottsrörelsen under andra världskriget kretsar. Det handlar både om att studera idrottens förändrade samhällsfunktion och att undersöka den närmast explosionsartade kvantitativa utvecklingen. I den här artikeln skall jag kortfattat presentera några infallsvinklar från mitt pågående projekt. Först skall nämnas något om idrottsrörelsens kvantitativa utveckling. Därefter presenteras undersökningens teoretiska utgångspunkter och avslutningsvis skall resoneras kring de områden som utgör studiens kärna. Det handlar om folkhemspolitiken, beredskapssamhället, riksmarscher, fältsport, förändrad kroppskultur samt idrottens ungdomssatsningar.

Idrottsrörelsens tillväxt

Min studie fokuserar idrottsrörelsens samhällsetablering under 1930- och 1940-talen. Ovan åskådliggjordes en kvalitativ aspekt på denna förändring, samhällets inställning till idrotten som företeelse. En annan aspekt är givetvis den kvantitativa utvecklingen. Även här är just åren kring andra världskriget intressanta att studera. Det är en period då idrottsrörelsen upplevde en mycket stor tillströmning av nya medlemmar.

Under 1900-talets första decennier var relativt få svenskar med i den organiserade idrottsrörelsen. Fram till 1930 var det färre än 200 000. Under 1930-talet ökar tillväxten markant. Under detta årtionde tillkom cirka 200 000 nya medlemmar, vilket innebar att RF år 1940 kunde räkna in nära 400 000 medlemmar. Under 1940-talet ökar tillströmningen ytterligare. Det handlar nästan om en fördubbling, i början av 1950-talet når medlemstalet 800 000.

Om man bryter ner tillväxtsiffror-

na på femårsperioder framkommer att åren direkt efter kriget, 1945-49, uppvisar en närmast explosionsartad ökningstakt. Bara under de åren tillkom 200 000 nya idrottsmedlemmar. Därefter sjunker tillväxttakten igen. De kvantitativa siffrorna underbygger påståendet om att idrottsrörelsen upplevde stora framgångar vad gäller samhällsetablering runt krigsåren. Idrotten växte fram som en av de största folkrörelserna i landet, med ambitioner att bredda sitt samhällsengagemang. Den blev en folkrörelse att räkna med och att ta på allvar på alla plan i samhället.

Folkhemspolitik och beredskap

Idrottsrörelsens utveckling och samhällsetablering måste betraktas ur ett vidare samhällsperspektiv. Idrottsrörelsens framgång sker i en period med stora samhällsförändringar. Min teoretiska utgångspunkt är att dessa samhällsförändringar på olika sätt gynnade möjligheten för idrottsrörelsen att etablera sig även hos de breda befolkningslagren. De samhällsförändringar under 1930- och 1940-talen som är intressanta i detta sammanhang kan sammanfattas i två övergripande begrepp: folkhemspolitiken och beredskapssamhället. Bägge dessa företeelser hade vissa gemensamma nämnare. I mitt perspektiv handlar det främst om framväxten av det korporativa samhället.

Det finns en lång tradition i Sverige av korporativt samarbete. Under 1930-talet fick dessa tendenser mer fasta former i och med krisuppgörelserna och samarbetsavtalen mellan dels olika politiska partier, dels arbetsmarknadens socialdemokraterna folkhemsidologin. Det handlade kort uttryckt om att införliva hela Sveriges befolkning i ett ekonomiskt och socialpolitiskt reformprogram för bättre fördelning och högre västånd för alla befolkningsskikt. Borta var den traditionella klasskampsideologin, nu värnades istället om hela folket och hela nationen. Folkhemsidologin innehöll således ett utpräglat konsensustänkande.

Under 1930-talet lades grunderna

för det svenska korporativa samhället, och när andra världskriget bröt ut påskyndades processen markant. Direkt efter krigsutbrottet på hösten 1939 påbörjades uppbyggandet av en gigantisk kristidsadministration, som bl.a. innebar att hela 21 000 nya förvaltningsorgan inrättades. Beredskapssamhället skapade ett i väsentliga delar annorlunda samhälle jämfört med tiden före kriget. På alla plan betonades konsensusideologin med uppmaningar om samhällslojal uppslutning bakom de nationellt gemensamma åtaganden.

Kristidsadministrationen detaljreglerade flertalet samhällssektorer. Det karaktäristiska under beredskapsåren var det nära samarbetet mellan de offentliga myndigheterna, det privata näringslivet samt vissa intresseorganisationer. De korporativa tendenserna utvecklades och förstärktes. När kriget var slut och krisorganen skulle avvecklas, bibehölls många organ under nya namn, men med i stort sett samma funktioner som sina krigstida föregångare. På så sätt bibehölls kontakterna och möjligheterna till samarbete mellan det offentliga och det privata även i fredstid. Det korporativa samhället var ett faktum, vilket kom att prägla den svenska samhällsutvecklingen under flera decennier.

På vilket sätt påverkades då idrottsrörelsens förutsättningar av samhällsutvecklingen? Min teoretiska utgångspunkt är att folkhemspolitiken och beredskapssamhällets intentioner tillsammans skapade ett alltmer gynnsamt klimat för idrotten.

Historiskt sett har arbetarrörelsen och socialdemokratin betraktat idrottsrörelsen som en angelägenhet främst för det borgerliga samhället. Även om många arbetare tidigt var intresserade av att utöva idrott så var ledarposterna nästan undantagslöst reserverade för de högre samhällsklasserna. Idrotten talade om förbrödring mellan folk och samhällsklasser, men på vilkas villkor? Idrottens ideologi innehöll även inslag av nationalism och militärt tänkande. Dessa faktorer var tungt vägande för kritikerna inom arbetarleden ännu på

1930-talet. Runt om i Europa, så även i Sverige, bildade arbetare egna idrottsförbund, med andra målsättningar än den "borgerliga" tävlingsidrotten.

Folkhemsideologin och beredskapssamhällets framväxt i Sverige kom att passa den traditionella idrottsrörelsen väl. Idrottens konsensusstanke om förbrödring kom nu att sammanfalla med den ledande politiska ideologin. Och den gamla "borgerliga" nationalismen kom under beredskapsåren att omnämnas som allmän samhällslojalitet.

Det korporativa samhällets framväxt är således en övergripande teoretisk ram, inom vilken idrottsrörelsens samhällsetablering skall förstås. Inom denna ram är det vissa faktorer som är särskilt intressanta att studera. Det gäller främst samhällslojaliteten, kropps- och hälsoidealet samt insatserna för ungdomen.

Riksmarsch och fältspport

Om man på ett enkelt sätt skall sammanfatta de inre förhållandena i Sverige under andra världskriget, kretsar det mesta kring begreppet "samhällslojalitet". Begreppet var sannolikt ett av de mest frekventa i både den inrikespolitiska debatten och i myndig-

hetspropagandan. Hela kristidspolitiken, samlingsregeringens deklamationer, samarbetet mellan de offentliga myndigheterna och näringslivet, inskränkningarna i tryckfriheten, ransoneringsföreskrifterna m.m., skedde under förvändning att det skulle gagna nationens och befolkningens bästa.

I propagandan manades ständigt till samhällslojal hållning. Det gällde allt från att inte yppa hemligheter för någon, "Spionen lägger pussel - behåll din bit" eller "En svensk tiger", till att följa varje detaljföreskrift i det omfattande ransoneringsystemet, "Köp lojalt - sälj lojalt" eller "Ryck inte brödet från någon annans mun - vi delar lika".

Beredskapsåren gav idrottsrörelsen en ypperlig möjlighet till ett bredare samhällsengagemang. Det skedde till en början lite trevande, men efter de första framgångarna tog engagemanget full fart. Idrottsrörelsen kom under krigsåren att profilera sig på ett dittills nytt sätt. Med myndigheternas goda minne satsade idrotten på att samla och ena befolkningen i det ena projektet efter det andra. Allt skedde med beredskapsårens typiska terminologi om samhällslojalitet, solidaritet och andlig beredskap. Beviset på den egna lojaliteten blev

att erövra propagandamärken av olika slag att bära på kavaj- eller kappkragen.

Myndigheternas propagandabudskap var som skraddarsytt för att profilera idrottens ideologi. Idrottens sociala konsensusideologi och dess inneboende nationalism och militarism hade, som nämnts ovan, tidigare varit en belastning för idrotten i dess målsättning att nå alla befolkningslager. Beredskapsansandan kom i ett slag att förändra förutsättningarna.

Här finns inte utrymme att omnämna alla projekt som idrottsrörelsen genomförde under krigsåren, men några exempel skall ges. De flesta känner givetvis till de berömda riksmarscherna, men det bör sägas att flera liknande propagandaprojekt genomfördes. Där fanns Allcyklingen, Folkspänsten, Riksorienteringen, Riksskidan, Medborgarsimningen, Fria idrottens dag m.m. Alla evenemang byggde på principen att alla skulle kunna delta, oavsett kön och ålder, i samhällslojal anda och för att erhålla propagandamärken.

Förutom de nämnda aktiviteterna skapades en ny idrott, benämnd "Fältspport", som var ett mellanting av militär träning för civila och

Hockeytider på Stockholms stadion. Götamålvakten stoppar en tjur-rusning från Forshagas Anders Olsson vid SM-premiären.

överlevnadsträning i naturen. Redan på hösten 1939 bildades Riksidrottsförbundets fältsporkommitté, med prins Gustav Adolf som ordförande, och därefter ett antal distrikts- och lokal-kommittéer. Under vårvintern 1940 anordnades sedan de första fältsporkarrangemangen för allmänheten. Lokala banor upprättades där både herrar och damer skulle ta sig runt, gående eller på skidor, och vid stationer utträtta olika uppdrag.

Den 21 april 1940 anordnade till exempel Djurgårdens IF och Svenska Dagbladet tillsammans en 8 km lång bana på Djurgården i Stockholm. Damerna skulle bära en ryggsäck innehållandes 5 kg sand, herrarna bar 10 kg. Vid stationerna tränades avståndsbedömning, målspaning, stående och liggande skjutning, kart- och kompassläsning, kast med handgranatsatrapper, förmåga att göra upp eld samt besvarandet av kunskapsfrågor om naturens ätliga bär och svampar. Uppgifterna kunde variera vid olika banor runt om i landet. I tidningarna rapporterades förtjust från fältsporkevenemangen och bilder av ryggsäcksbärande, handgranatkastande och skjutande hemmafruar var populära inslag i pressen.

Fältsporken utvecklades under beredskapsåren. Rikskommittén anordnade ledarutbildningar där deltagarna var ute i skog och mark i dagar. Mest omtalade var de s.k. Malmahedskurserna med den berömda gymnasten Bertil Uggla och orienteringens Bertil Nordenfelt som tuffa instruktörer. De blivande distriktsledarna tvingades ut på överlevnadsmarscher mitt i vintern med uppgift att klara sig på naturens egna resurser.

Riksmarschen personifierade den omtalade "beredskapsandan". Den tillkom dock lite av en slump och dess framgång förutsågs på intet sätt av idrottsledarna själva. Stockholm-Tidningen och Svenska gångförbundet arrangerade i november 1939 en vandring som kallades "stad till stad" mellan Djursholm och Stockholm, vilket var en sträcka på 10 km. Då intresset hade varit hyggligt, med nära

tusen deltagare, upprepades evenemanget ytterligare en gång. Den som gick på mindre tid än 1 tim 30 min fick ett diplom av tidningen.

På Gångförbundet inspirerades man av uppmärksamheten och föreslog RF att man kunde försöka med en riksomfattande propagandadrive för gång och vandring. För att locka deltagare ville Gångförbundet utforma ett marschmärke.

Liknande evenemang hade haft framgång både i Holland och i Norge, och Gångförbundet såg här goda möjligheter till utvidgning av sin verksamhet. Ett tag resonerades om ifall ryggsäck med packning skulle vara ett krav, men då detta ansågs kunna skrämja bort deltagare ströks dessa planer. Istället skulle så många som möjligt lockas ut i friska luften.

Våren 1940 anordnades den första marschpropagandan. Det blev en omedelbar succé. 200 000 svenskar deltog, 660 olika idrottsföreningar var arrangörer. Pressen rapporterade med förtjusning och beskrev i positiva ordalag den festliga inramningen med musikkårer, banderoller o.dyl. Flera kända myndighetspersoner deltog. För att er hålla marschmärket skulle 10 km avverkas på mindre tid än 1 tim 30 min för män, kvinnorna fick ytterligare 10 minuter på sig.

Den andra Riksmarschen arrangerades på hösten 1940. Nu hade det hela utvecklats på flera plan. Man hade infört olika valörer, brons och silver, på märket beroende på sträckans längd och tid. En annan nyhet var att man uppmnade till olika tävlingar mellan distrikt, städer, idrottsklubbar, arbetsplatser, militära förband, folkskolor etc. Det gällde att få med så många deltagare som möjligt. Pressen redovisade noggrant utfallet av alla "deltävlingar" mellan städer och företag.

Nu deltog ca 300 000 medborgare. Evenemanget utnämndes till den största idrottspropagandan någonsin. Idrottsföreningarna hade således på kort tid förstärkt kunskapen om sin existens i nästan alla svenskers medvetande.

Nu blev det fart på många andra

idrottsförbund. Som nämndes arrangerades liknade evenemang i en rad andra discipliner under de följande krigsåren. Det gick så långt att vissa tidningsskribenter i negativa ordalag talade om "märkesraseriet" som hade drabbat landet. På våren 1941 skulle Sverige som helhet tävla mot Finland i en "Folk-landskamp" i gång. Även yrkesgrupper, städer, skolor etc. skulle deltävla mellan nationerna. Till och med de två ländernas riksdagsledamöter utmanade varandra.

"Folklandskampen" lanserades i Sverige som en symbolisk solidaritetsaktion med det krigsdrabbade broderlandet. Svenske kungen satte upp pris till segrande land, kronprinsen skänkte pris till vinnande stad. På grund av befolkningsskillnaden skulle Finlands deltagarantal fördubblas. Evenemanget rönte mycket stor uppmärksamhet och strax över en miljon svenskar deltog i marscherandet. Några räkneoperationer angående skillnaden i folkmängd var dock överflödiga, då nära 1,5 miljoner finländare gick sina 10 km. Det var en utklassningsseger, men ingen i Sverige verkade speciellt ledsen för det.

Här har givits några glimtar från idrottsrörelsens ökade samhällsengagemang under beredskapsåren, där begreppet samhällslojalitet stod i fokus. Avslutningvis skall kort även nämnas något om två andra infallsvinklar på idrottens ökade samhällsetablering.

Folkhälsa och kroppskultur

Idrotten har från första början haft hälsoaspekten som en viktig ideologisk beståndsdel för sin verksamhet. I seklets början uppfattades emellertid idrottandet av många som en överklassföreteelse. Arbetarklassens företrädare menade att stärkande av hälsan var kanske nödvändigt för aristokratin och borgerlighetens ungdomar som saknade tillräcklig sysselsättning. Arbetarklassens och även böndernas ungdomar fick tillräcklig fysisk träning via hårt arbete. Fritiden behövde främst användas till vila och folkbildning.

Folkhemsideologin initierade em-

ellertid en annan syn på hälsan och kroppen även bland de breda befolkningslagren. Ett viktigt inslag i folkhemsprogrammet var värnandet om en förbättrad folkhälsa. Under senare delen av 1930-talet påbörjades en rad projekt som syftade till att på offentlig väg, via den "sociala ingenjörskonsten", skapa en ny, frisk, sund, stark och rationell människa. Det handlade således inte bara om att förändra samhällskroppen utan också den individuella människokroppen. 1938 bildades Statens institut för folkhälsan. Som en del av "moderniseringsprojektet" skulle god hälsa läras ut till ett oförstående folk.

När andra världskriget bröt ut sammanföll folkhemstankens strävan om förbättrad folkhälsa med beredskapssamhällets uppmaningar om ökad fysisk civil försvarsberedskap.

Beredskapspropagandan framställde motion och stärkande av fysiken som en nationell angelägenhet för alla. Det var en plikt att tänka på sin hälsa. Här hade idrottsrörelsen givetvis en stor funktion att fylla. Förutom de nationella propagandaevenemang som nämndes i det ovanstående så satsades även på att få det svenska folket att börja motionera. Här kan i all hast omnämnas gymnastikens företrädare som profilerade morgongymnastik, inte minst via Bertil Ugglå i radion, samt initierade den framgångsrika husmorsgymnastiken.

Ansvar för ungdomen

Den sista infallsvinkeln som här berörs gäller det nyvaknade intresset för ungdomen och ungdomskulturen. Mot slutet av 1930-talet intensifierades samhällsdebatten om ungdomen som ett eget begrepp och en egen kultur. Ungdomars fritid började bli ett allt större problem för staten. Tidigare hade vissa frivilliga organisationer bildat ungdomsföreningar, men nu gällde frågan om inte samhället skulle ta ett större ansvar. Alarmerande siffror om ökad ungdomsbrottslighet presenterades. Samtidigt rasade moraldebatter om ungdomars osedliga leverne. Debatten sammanfattades med begreppet "dansbanee-

landet", vilket syftade på att dansbanorna hade blivit ett allt populärare tillhåll för ungdomar. Moralisterna förfasade sig över påstådda sprit- och dansorgier och det allmänt osedliga beteendet som ansågs ske vid dessa dansbanor. På något sätt låter tongångarna bekanta även från 1990-talets debatt....

1939 tillsatte staten en ungdomsvårdskommitté som under flera år utredde ungdomsfrågan och utkom med olika delrapporter. Beredskapsåren ansågs förvärra läget, då de vuxna männen blev inkallade och lämnade över den "sociala arenan" till de sysslolösa ungdomarna. 10 000-tals ungdomar arbetade dessutom frivilligt i jordbruket på somrarna i beredskapssyfte, vilket innebar att de befann sig långt hemifrån och sökte aktiviteter på kvällar och helger.

1942 kom direktiv från den statliga ungdomskommittén att folkrörelserna skulle ställas i centrum då det gällde ansvaret för ungdomarna. Folkrörelserna skulle få samhällstöd för sitt ungdomsarbete och i gengäld ta på sig att både sysselsätta och fostra. Det här var en utmärkt chans även för idrottsrörelsen. Det är säkerligen inte någon tillfällighet att RF just år 1942 bildade en särskild Ungdomskommitté. Samtidigt deklarerade RF att idrottsrörelsen nu skulle satsa särskilt på ungdomen, och uppmanade både distriktsförbunden och enskilda föreningar att bilda ungdomssektioner. Idrotten skulle ta sitt samhällsansvar.

Idrottsrörelsen hade i ungdomsfrågan en något kliven roll, eftersom det runt om i landet i huvudsak var just idrottsföreningar som arrangerade dans och fester vid dansbanorna. Danskvällarna gav många små föreningar välbehövliga extra slantar i klubbkassan, men det var givetvis besvärande med anklagelserna om sedligt förfall. Chansen till upprättelse genom att i organiserad form visa på samhällsansvar via särskilda ungdomssektioner mottogs med tacksamhet.

Slutord

I den här artikeln har jag presente-

rat huvudlinjerna i mitt pågående forskningsprojekt om idrottsrörelsens samhällsetablering åren runt andra världskriget. Mycket återstår att göra. Min avsikt är att arbeta med olika nivåer. Förutom den nationella översiktliga nivån är målsättningen att också skildra idrottsaktiviteter på föreningsnivå. Det gäller då vissa utvalda fallstudier.

Sammanfattningsvis kan sägas att min utgångspunkt är att idrottsrörelsen gynnades av de samhällsförändringar som inträffade under 1930- och 1940-talen. Folkhems-ideologin och beredskapssamhället påskyndade den korporativa samhällsprocessen, vilket i sin tur gav idrottsrörelsen med dess ideologi ökade möjligheter att etablera sig som en bred folkrörelse för alla befolkningsskikt.

Referenser

Riksidrottsförbundets arkiv (Riksarkivet)
Tidskriften Svensk idrott 1939-1945

Christer Ericsson, "Idrotten i brukssamhället - synpunkter och exempel", Idrott, historia och samhälle, 1993

Roland von Euler, "Idrottsrörelsen av idag", Svensk idrott 1903-1953, Malmö 1953

Lennart Friberg, Styre i kristid, Stockholm 1973

Bo Gustafsson, Den tysta revolutionen, Värnamo 1988

Bode Janzon, "En hela folkets sak? Idrottsrörelse och samhällsintressen under 1900-talets första hälft, några hållpunkter", Idrott, historia och samhälle, 1992

Hilding Johansson, "Idrotten och samhället. Några aspekter", Svensk idrott 1903-1953, Malmö 1953

Ivar Lo Johansson, Jag tvivlar på idrotten, Stockholm 1931

Jan Lindroth, Idrott mellan kriget. Organisationer, ledare och idéer i den svenska idrottsrörelsen 1919-1939, Stockholm 1987

Bo Rothstein, Den korporativa staten. Intresseorganisationer och statsförvaltning i svensk politik, Stockholm 1992

Thorleif Schjelderup, Jag tror på idrotten, Uppsala 1951

Johnny Wijk, Svarta börsen - samhällslojalitet i kris. Livsmedelsransoneringarna och den illegala handeln i Sverige 1940-1949, Stockholm 1992